

**Kugbɔnku kua
Saak
kɛle' kù nnɔ
Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te
ma bo**

Tigber tà te Saak ya gbɔnku ni yé miwɔknm nɛ ki saakreh Kristo ya táan yà te uɛndun ni ni'ke saan nnɔ ya nib ya gbɛnt. Saak kɛle' tù ki de' binib bà nnɔ lii yé Sufmbɛ bà teke' Kristo ki jin' nɛ.

Kugbɔnku kuu wɔngeh Kristo yaab miyɛnfuom mà li tore bɛ, bɛ ní li fuobe mitekjim ye ma bo nɛ. Unil teke' Uwien ki jin' la, u li sɔnh mitekjim ya tùon nɛ. U'tùon nnɔ wɔngeh ki teh u fuobe mɔnmɔnm Uwien ya nun bó (2:14-26).

Kugbɔnku kuu ni Saak tɔkeh bà ya nun mɔn bɛ ní ɛ lifaal nɛ ki teh bi la li likeh bijiinb fɛnm. U tɔkeh bifàadɛnb mɔ ki teh bi taah bi'faal ki teh nà nnɔ nɛ cèreh bi'faal nnɔ ɲa mɔn (5:1-6).

Kugbɔnku kuu ya fɔrm tɔkeh Kristo yaab ki teh bɛ ní li toreh tɔb, kí li kàareh ki dienh tɔb, kí li toreh bà wíe' tigbɛm̀nt ya sɛn bɛ ní liebe kí paan usɛn nnɔ bo (5:7-20).

Ifuonde

¹ Min Saak, n yé Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ya tonsɔnl nɛ. N kieh kugbɔnku kuu ki fuondeh ninbi Israyel yaab ya baamul piik nin ile ya nib* bà yere' ki te uɛndun kɛ ni nnɔ nɛ.

---

* **1:1** Israyel yaab ya baamul piik nin ile ya nib nnɔ li fre kí li yé Uwien ya nib kɛ mɔ.

Li ηmabe mēn kuminku mibiikm ni

² N'yaabe, *mibiikm mà kε ya bol lá tu' nε la, cère mēn ni'kε ní li yé ni'bo uyennmaacien. ³ Kime ni bēn ki ye mibiikm lu' ni'bo ηo na wiε' ni'tekjim la, mī faakreh nε ki dienh nε kuminku. ⁴ Cère mēn ni'minku nnō ní tī fāre ηo ní li yé binib bà mōn ki tī gben' ka pōre' niba. ⁵ Ni'ni miyēnfuom pōre' wà la, wō ní miε mè Uwien wà ηmabe tinimònt ki dienh binib kε faala, ka tiigeh uba nnō, nε u li de wō mè. ⁶ Ama wō ní miε nin mitekjim, ki la li ηmabe yenmaale ilele, kime unil ηmabe iyēnmaale ilele la, u naan tēn iñungbegbel yà kutafaaku joh ki findeh yè nε. ⁷ Udaan la li maaleh ki teh u li lε niba ti'Yonbdaan saan nε. ⁸ U ηmabe iyēnmaale ilele nε, ka bēn u li cinbe kí tukn yà u'tùon kε ni.

Tijiint nin lifaal ya gber

⁹ Kristo yō wà yé ujiin la, wō ní li poknh, kime Uwien kpíeke' wō ηo. ¹⁰ Wà mō yé ufàadaan la, u'mō ní li poknh, kime Uwien jiin' wō tingi ηo. Ufàadaan li gèbre tēn mimōpuum sokreh ma bo nε. ¹¹ Uwien puō' ki ben' ki sē' timuor la, tī yuōnh nε, nε tu'puum ní sokre, ka ji ηmabe ñuorku. Nnō nε ufàadaan nin u'tùon kε li juore fēnm.

Mibiikm ya gber

¹² Unil wà *mibiikm tu' wō ηo u ñikn' ka lu' mi'ni la, Uwien ya mōnm te u'bo, kime u ñikn' *mibiikm ni ki tī gben' la, u li lε limiel. Li ya suul nε Uwien pùon' ki ye u li de lè binib bà yíe wō nnō. ¹³ *Mibiikm tu' wà la, u la ye Uwien nε biike' wō, kime niba ηa ní fre kí sure Uwien wō ní tien nà bre, nε u'mō ηa ní sure nil wō ní tien nà bre. ¹⁴ Ama unil kε ya nunfōke nε díeh wō ticuor ki coh wō. ¹⁵ Unil

ηmabe ununfake ki gbien' la, u cèreh u teh ibiere nε. Ibiere nnə mɔ tɪ yεbre' ki gbien' la, i tukeh wə ki joh mikuum ni nε.

¹⁶ N'yaab bà n yíe bε, la li lεreh mεn ni'ba tuu ya bont ni: ¹⁷ Mipum mà kε mən ki tɪ gben', ñeh paaki bó nε. Mɪ ñeh Uwien wà ñen' tiwenwent tà te paaki nnə saan nε. Wɔn nε ηa lèbreh, ka jèngèh, ka ηmabe cinñunl mɔ. ¹⁸ U yíe tε, ki cère' ti tien' u'yaab kí ñε u'gber tà yé tigbεmònt nnə bo, ηɔ tí li yé u ñen' tibont tà kε nnə ya sɛnlierb nε.

Li cengeh mεn ki li teh ni ciuh nà nnə

¹⁹ N'yaab bà n yíe bε, bende mεn kí ye nɪ mən unil kε rí pele itub kí li cengeh nε, ama wə rí cuo u'lɛnl, ki la cère u'benku ni mɔ rí li beh tontonm, ²⁰ kimε unil ya benku ni ben' la, wa ji teh nà cuube Uwien ya nun bó. ²¹ Nεn bo, wiε mεn nà kε li kuɔn nε tijoknt nin mibiεrciεnm ya tòn kε. Teke mεn tigber tà Uwien tien' tù ni'ni nnə nin lifəsəngl, tun nε li fre kí ηmien nε.

²² La cèreh mεn ni'yεnm rí li sɔnge Uwien ya gber ya cengm baba bo, li teh mεn tù ye ma bo nnə mɔ. Na teh nnə la, ni lεreh ni'ba nε. ²³ Unil cenge' Uwien ya gber, ka teh tù ye nà nnə la, u te tɛn wà liike' u'ba kinunliik ni nε. ²⁴ U liike' ki siere' la, i ya tãan bo, u pək kí sunde u bi laa' u'ba len ma bo nε. ²⁵ Ama unil sekn' yiko ki bende' u yé yikomənmən, ki yé yiko wà li ñen wə ibiere ya yonbt ni, ki pε u'bo, ka yé yensundm ya nil, ki teh u ye ma bo la, Uwien ya mən m li te udaan bo u'tòn kε ni nε.

²⁶ Unil ye u pε Uwien ya sɛn bo, ka coh u'lɛnl la, u lεreh u'ba nε. Nε u'Wien ya sɛn bo ya paanm nnə mɔ yé fεnm nε. ²⁷ Uwien ya sɛn bo ya paanm mà

mən ki ñaan wən ti'Baa Uwien ya nun bó si: kí li toreh mutenkpiibumu nin bikpopiib bi'jènd ni, kí li coh a'ba, ki la cèreh uñendun ya jòknt kòh ηε.

2

La buh men uba ki cen' utò

¹ N'yaabe, ninbi bà teke' ti'Yonbdaan *Yesu Kristo wà ηmòbe ukpieke ki jin' nno, ji la ηmòbe men gèngènde. ² Kí le uba baa' ki lá kòn' ni'taanl ya duku ni, ki pii miñòkm ya gbiék, ki guo tikpelcemənmənt; ne utò mō baa' ki yé ujiin, ki guo ikpelceyoyol la, ³ ni selndeh wà guo tikpelcemənmənt nno ceen ne, kí tòke wò kí ye: «Sin, kèle niε saan kibiék kà mən bo,» kí tòke ujiin nno mō kí ye: «Sin, sere niε bó» bii «Kèle tink ni n'taan bó.» ⁴ Nεn ne wəngèh ki teh ni ηmòbe igèngènde ni'ni, ki buh tób tibuur nin iyenmaalbiere.

⁵ N'yaab bà n yíe be, cenge men, Uwien gènde' binib bà yé bijiinb uñendun wuu ni ηo be ní li yé bifàadenb mitekjim bo, kí li yé Uwien ya bel ya faajib. U là pùon' ki ye u li de lè binib bà yíe wò nno ne. ⁶ Ama ninbi yih bijiinb fεnm ne, ki boh bifàadenb. Bi le ba wòbndeh ne ki taah ne ki jondèh tibuur-i? Na yé ben bifàadenb-ii? ⁷ Ben ne ηa saah *Yesu ya yel-ii? Li ya yeñaanl ne ηa cère' ni yé Uwien yaab-ii?*

⁸ Tò, yiko wà te *Uwien ya gbònkú ni ki cen' u'tò nno ye: «Li yíe a'tò ten a yíe a'ba ma bo.» Ni boh wò mənəmən m la, ni teh nà mən ne. ⁹ Ama ni ηmòbe igèngènde ni'ni la, ni teh ibiere ne. Ne yiko nno li

---

* **2:7** Migbiirm miε ya ciim te bolm mile bo ne: Ben ne ηa saah *Yesu ya yel-ii? Bii ben ne ηa saah liyeñaanl là Uwien de' ne lè nno-oo?

cère bé ní biin ne, kimε na bon' wə. ¹⁰ Wà ke boh yiko ya gber ke, ka lá bon' tuba mənən la, wa bon' yiko ke ne. ¹¹ Kimε wà len' ki ye: «La teh nanmaal nnə», wən ne liebe' ki len' ki ye: «La ku nil mə.» Nja tien' nanmaal ama ki nín ku' unil la, ja bon' yiko nnə ke ne. ¹² Li lienh men, kí li sən̄h ten binib bà Uwien li bu be tibuur yiko wà cèreh binib ñeh ibiere ya yonbt ni nnə bo. ¹³ Kimε wà ja muəh cεcεkm la, Uwien mə li bu wə tibuur, ka ní muə wə cεcεkm. Ama wà muəh micεcεkm ja jie buur ya daali.

Mitekjim mà ja ηməbe tòn ya gber

¹⁴ N'yaabe, unil len' ki ye u ηməbe mitekjim, ka sən̄h mi'tòn la, u ηməbe kpele-ee? U'tekjim nnə li fre kí ηmien wə-ə? ¹⁵ Tə, kí le ni'ninjε uba bii ni'ninse uba ní li te ka ηməbe wεngolkaar, ka ηməbe daali ke daali ya jier, ¹⁶ ne ni'ni uba ní ji ní təke be kí ye: «Ni'yaam ní li ηme, tĩ gole men, kí ji kí gbo,» ka de' be nà pəre' be la, nĩ ηməbe kpele-ee? ¹⁷ Nnə ne mitekjim mà mə ja sən̄h tuonl la, mĩ yé fεnm ne.

¹⁸ Tə, uba li ye: «Uba ηməbe mitekjim, ne utə sən̄h itòn.» N'mə li jiin' udaan kí ye: «Laan wuən nni a'tekjim mà ja sən̄h tòn nnə, ηə min ya tòn ní wuən ηε kí ye n ηməbe mitekjim.» ¹⁹ A teke' ki jin' ki ye Uwien te uba ne. A tien' nĩ mən ne. A nín li ben kí ye isenpol mə teke' ki jin', ne ki te bujewaanciēnbu ni. ²⁰ Ujər sin, a yíe ní wuən ηε kí ye mitekjim mà ja sən̄h tòn la, mĩ yé fεnm ne-εε? ²¹ Ti'yaajε *Abraham ya tòn bo ne Uwien là ye u yé ugbemàndaan ki cuube u'saan, kimε u là tuo' Uwien ya ñəbu bó ne ki taa' u'bije *Isaak wə ní tien lituərl liponpuol bo. ²² A laa'-aa! U là ηməbe

mitekjim ne ki sɔnh mi'tuon mɔ. U'tuon nnɔ ne wuɔn' ki ye u teke' Uwien ki jin' imɔn. ²³ Ni tien' ten nà là kele' *Uwien ya gbɔnku ni ne. Ni kele' ki ye: «*Abraham teke' Uwien ki jin', nen bo ne Uwien là bù' wɔ ugbemɔndaan,» ki yin' wɔ u'jɔ. ²⁴ Ni laa'-aa! Ituon bo ne Uwien bùh unisaal ugbemɔndaan, na yé mitekjim baba bo ne.

²⁵ Nnɔ ne Lahab wà là yé ujenkpend nnɔ teke' Sosuwe ya tondb kucɛnku, ki tɔke' be ki ye be í taa usenpaanke kí liebe kí kun. Nen bo ne Uwien bù' wɔ ugbemɔndaan.

²⁶ Tɔ, tigbenent ɲa ɲmɔbe fuorku la, tù kpo' ma nnɔ, nnɔ ne mitekjim mà mɔ ɲa ɲmɔbe tuon la, mi'mɔ kpo' ne.

3

Li coh men ni'len

¹ N'yaabe, la li nuunh men ni'ke í li yé biwɔnwɔknɔ, kime ni ben ki ye Uwien li bu tinbi bà wɔknɔ nnɔ tibuur nè í li faa kí cɛn binitɔb ke. ² Kime ti'ke bih isen yà yebe ni ne. Unil lienh ka tureh ki bih la, wɔn ne mɔn ki ti gben', ki li fre kí cuo u'ba. ³ Ti kuɔndeh itaan ya ñuɔn ni mugbiemu, yí í li ciuh ti'ñuɔn bó ɲɔ tí li freh ki pekreh yí ne. ⁴ Liike men, inɛrcien yebe ki kpe ma bo. Ama kutafaabiiku fii' ki tureh yí la, biñerkurb taah tiñekurlɛnbent tà ki kùreh yí, ki cèreh í joh bi yíe nà bó nnɔ waa ne. ⁵ Nnɔ ne lilɛnl mɔ yé nibonwawaann tigbenent bo, ama li nín wɔngɛh li'ba ki gbiekeh tibont tà yebe ni ne. Liike men, kimukuɔnk li fre kí cère lifuɔciɛnl í teke umu. ⁶ Tɔ, lilɛnl mɔ te ten umu ne, ki yé mibiɛrm ke ñɛh nà saan ki te ti'gbenent bo. Lí kuɔndeh ti'gbenent

ke tijoknt, ne ki windeh ti'fuobm ke. Lilenl ya mu nno naan umu wa na ni kpiin nno ya mu ne. ⁷ Unisaal freh ki lereh ki coh kumuaku ni ya went ke ya bol nin inuon ke ya bol nin tiwent ta fuunh kubenku bo ke ya bol nin ijen ke ya bol ki dieh. ⁸ Ama lilenl len, uba na ni fre ki cuo le, li lebreh ni'ke bo ne, ki bre ten tilabr, ki kuuleh. ⁹ Ti taah lilenl ne ki pekeh Baa Yonbdaan, ki liebe' ki taah len ne ki wienh binib ba won Yonbdaan Uwien nen' be, bi naan wo nno minuum. ¹⁰ Buñbaabu bua pekeh won Yonbdaan Uwien nno, bun ne liebe' ki wienh binib mo minuum. N'yaabe, na mon ne ni te nno. ¹¹ Liñunbunl liba li fre ki bunge uñunbunnun uba ni minunm ma nme nin ma lelke nba bo-oo? ¹² N'yaabe, bukenkenbu li fre ki luron isaan-ii*? Bii isiin ya bi taah i'bii ki neh fen nno li fre ki luron ikenken-ii? Nno ne liñunbunl liba mo na ni fre ki bunge minunm ma lelke nin ma nme nba bo.

Miyenfuom ma nen' paaki bo

¹³ Unil te ni'ni ki nmabe miyenfuom nin mibenm la, wa ni cere u'tetemannonm ni wuan ki ye u nmabe me, ki li nmabe lifesongl, ki li nmabe miyenfuom u'tunon ke ni. ¹⁴ Ama iponponbbiere yebe ni'fel ni, ne ni nmabe kunanierku tab bo la, la pekeh men ni'ba ki nendeh ki teh ni ye bigbemondenb. ¹⁵ Mi ya yenfuom ya bol na nen' paaki bo, ama mi ye unendun nin unisaal ya yenfuom ne, ki tonde' ki ye usenpol yaam. ¹⁶ Kime iponponbe nin kunanierku te na saan la, fenfenm nin itunbierε ke ya bol mo te nen ne. ¹⁷ Ama miyenfuom ma nen' paaki bo nno,

* **3:12** Bi lebre' liñobonl la ki ye isaan nno; li kele' Grekme ya lenm ni ki Olifi ya bii ne.

ηα ημᾶβε jəknt, νε ki dienh uyenduɔn, ki cèreh kuñataaku te, ki cèreh unil muɔh u'tɔ micεεkm, ki sɔnh itùonmɔnmɔn. Mi ya yenfuom ηα ημᾶβε gèngènde, ka cèreh nil yé ñuɔn ilele ya nil mɔ. ¹⁸ Bà nuunh binib ya yεnm ní li dɔ nnɔ, bi sɔnh uyenduɔn ya tùon νε, νε bi'tùon nnɔ cèreh binib teh nà cuube Uwien ya nun bó.

4

Uηendun ya jɔ yé Uwien ya nennend ne

¹ Ifinfinde nin ikònkòn ñen' la ni'ni? I ñen' iyenmaalbiere yà te ni'fèl ni ki jèndeh νε nnɔ ni νε. ² Ni'nun mɔn tibont bo, ama na ní fre kí le tù. Ni ημᾶβε iponponbe ki kuuleh ni'tɔb; nin nen ke na lenh niba. Nen νε cère' ni findeh, ki kɔnh tijer. Na ημᾶβε niba, kime na mieh Wien. ³ Ni mieh mɔnmɔn la, na lenh, kime ni'yenmaale ηα mɔn. Ni mieh ki nuunh ní li teh ni'yεnm yíe nà νε. ⁴ Ni yé binib bà ηα cuube Uwien saan νε. Na ben ki ye unil yíe uηendun la, u yé Uwien ya nennend νε-εε? Wà nuunh wɔ ní jɔre nin uηendun la, u kpendeh Uwien ya nennend νε. ⁵ Bii ni maaleh ki teh nà kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Uwien ηα sè u'Fuoñaanm mà te ti'ni nnɔ bo nnɔ» yé fεnm νε-εε? ⁶ Ama Uwien juoke' te ki tí gbien', kime ní kele' u'gbɔnku ni ki ye:

«Uwien nen bà ημᾶβε tigbengt,
ama u teh bà jìindeh bi'ba tingi tinimònt.»

⁷ Li boh mɛn Uwien, kí tuobe usenpol nin tijer ηɔ wɔ ní sɛn kí jende ni'saan. ⁸ Nεkn mɛn Uwien, u'mɔ li nεkn νε. Bibierdenbe, tùɔre mɛn ni'ba. Ninbi iñuɔn ilele ya nibe, wende mɛn ni'fèl. ⁹ Bende mɛn kí ye ni te micεεkm ni, kí li muɔh ikumuɔ. Cère

mɛn ni'laar ń kpɛnde imuɔ, kɪ cɛrɛ ni'yɛnsɔnge mɔ ń kpɛnde uyɛnsaa. ¹⁰ Jiin mɛn ni'ba tingi Yonbdaan Uwien ya nun bó, ɲɔ wɔ ń kpɛke nɛ.

La buh mɛn tɔb buur

¹¹ N'yaabɛ, la lienh mɛn tɔb bo fɛnfɛnm. Unil lienh u'tɔ bo fɛnfɛnm bii u biindeh wɔ la, u lienh yiko bo nɛ fɛnfɛnm ki teh wa mɔn. Unil ye yiko ɲa mɔn la, wa ji boh wɔ, ama u nuunh wɔ ń lɛbrɛ wɔ kɪ tien wɔn yɛ ma bo nɛ. ¹² Uwien baba nɛ dienh *yiko, ki yé wà buh tibuur. Wɔn nɛ li fre kɪ ɲmiɛn unil, kɪ liɛbe kɪ fre kɪ ku wɔ mɔ. Sin, unilɔ, a yé ɲmɛ nɛ ki biindeh a'tɔ?

La ɲmɔbe mɛn gbengt

¹³ Cenge mɛn fɛnfɛnnɔ, ninbi bà lienh ki teh: «Dinnɔ bii wenli, ti li jo wuu ya du ni, kɪ tɪ tien libinl liba, kɪ tien ukpenkpende kɪ lɛ kpɛle nnɔ,» ¹⁴ na bɛn nà li wun tu nɛ? Ni'miɛl yé ba? Ni naan ligunl nɛ. Lɪ lu' la, na ń wuɔke nɛ lè ń pɔk kɪ gben. ¹⁵ Ni bi li lienh ki teh: «Yonbdaan Uwien yɛ ki cɛrɛ' ti fuobe la, ti li tien niɛ nin niɛ nɔ nɛ.» ¹⁶ Ama fɛnfɛnnɔ ni ɲmɔbe tigbengt nɛ ki wɔngɛh ni'ba. Tu ya gbengt ya bol ɲa mɔn. ¹⁷ Nɛn bo, unil bɛn mimɔnm ya tienm, ka teh mè la, u tien' ibiɛrɛ nɛ.

5

Ni bre bifàadɛnb bo

¹ Cenge mɛn fɛnfɛnnɔ, ninbi bifàadɛnbɛ: muɔ mɛn kɪ kpɛnde micɛɛkm mà lá li tu nɛ nnɔ bo. ² Ni'faal yon'-a! Likuotuul mɔ mɔn' ni'kpɛlɛr-a! ³ Ni'ńðkm nin ni'like ya kur kɔn' itɛnmɔn ɲɔ. I ya tɛnmɔn nɛ li cɛrɛ bɛ ń biin nɛ. I li ɲmɔn nɛ tɛn umu nɛ. Uɲɛndun benh wù ń gben nɛ, nin nɛn kɛ

ni kùleh lifaal ki cokndeh. ⁴ Liike men, bitonsənb bà taan' ni'kpàan ni ya jier, ηə ni yìe' ka pèn' bε bi'paaku kε nnə muəh ku'bo. Nε bi'muə nnə lu' Yonbdaan Uwien, mituəm kε ya daan ya tubl ni. ⁵ Ni te liwiel ni nε uηendun wuu ni, ki teh nà songe ni'yenm, ki jinh ki gbengreh tən bi jindeh tiwənt tà tù rí gbenge bε rí kù. ⁶ Ni biin' binib bà ηa bii' niba ki ku' bε, ba kən' bi'ba bo.

Kuminku nin ikaare ya gber

⁷ N'yaabε, li ηməbe men kuminku kí tì baa Yonbdaan ya baam. Liike men, ukpaal ηməbe kuminku kùa ya bol. U tì rí gu uyo wà u'kpàabu ya jier li tien mənəmnm nε kí cin utεkpiεk kí tì baa utεfərke. ⁸ Ni'mə rí taa men kuminku, kí li faakreh ni'ba, kimε uyo wà Yonbdaan li baa ní nnə nεkn' ní ηə!

⁹ N'yaabε, la po men təb bo, ηə Uwien la lá bu nε buur. Liike men, wà li bu tibuur nnə baa' ki gben'-a! ¹⁰ N'yaabε, li tòkreh men Uwien ya ñəbonsəknb bà là len' Yonbdaan ya yel bo nnə ya jend nin bi'minku. ¹¹ Ti lienh binib bà ηməbe kuminku ijend ni ki tì gben' nnə bo nε ki teh Yonbdaan ya mənəm te bi'bo. Ni cii' Səb là ηməbe kuminku kùa ya bol, ki bən Yonbdaan là tien' nà ki de' wə ijend nnə ya gbenm. Kimε Yonbdaan ηməbe lifəsəngl ki gbien', ki muəh binib micεεkm.

¹² N'yaabε, nibonn kε ni, la pole men taaku, ki niireh nin tink, ki la pole bonn niba nin nitənn. Nən bo, ni len' ki ye: «Nì te nnə la, nè rí li te nnə,» ni tí ye: «Na te nnə la, nǐ la li te nnə», ηə ni la lu Uwien ya buur ni.

Li kàareh men ki dienh biwienb

13 Ni'ni uba te ijend ni la, wɔ́ rí li kàareh. Ni'ni uba ηmɔ́be uyensonge la, wɔ́ rí li gɛh iyuon ki dondeh Uwien. 14 Ni'ni uba bun la, wɔ́ rí yin Kristo ya taanl ya ciɛnb, bɛ́ rí kàare kí de wɔ́, kí taa mikpɔ́m kí fanfaan wɔ́ Yonbdaan ya yel bo. 15 Bi kàare' nin mitekjim la, Yonbdaan li cère uwien nnɔ́ rí faake, kí cère wɔ́ rí fi. U tien' ibiere mɔ́nɔ́n la, u li fère wɔ́ yí. 16 Nɛn bo, li tɔ́keh mɛn tɔ́b ni'tuonbiere, kí li kàareh ki dienh tɔ́b, ηɔ́ Uwien rí de nɛ laanfɛ, kimɛ ugbɛmɔ́ndaan ya kaare ηmɔ́be mituɔ́m ki gbien'. 17 *Eli là yé unisaal tɛn tinbi nɛ, ki kàare' nin inunmɔ́n ki ye taa la nii. Nɛ taa ηa tuore' tink bo haali ibin ita nin inmaale iluob. 18 U tí liɛbe' ki kàare', nɛ Uwien cère utaa nii', kitink songe' nɛ tijier tien'.

19 N'yaabɛ, ni'ni uba tùre' tigbɛmɔ́nt ya sɛn ηɔ́ utɔ́ jiin' wɔ́ ní la, 20 udaan rí li bɛn kí ye: «Unil jiin' ubierdaan wà tùre' tigbɛmɔ́nt ya sɛn la, u ηmien' udaan nɛ, ki li cère Uwien rí fère ibiere ì yɛbe.»

Uwien ya Jɔtiefɛnku ya gbɔnku
The New Testament in the Ngangam language of Togo
copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ngangam

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Ngangam

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
f30fbe0b-cda1-5a60-a4ee-8be80c6caef6